

Ötlet: Somogyi Néplap

Ötletés ideje: 1979.

TART.: NAGYBAJOM TÖRTÉNETE (újraírás)

1 lap

Földrajzi mutató: NAGYBAJOM

Szakmutató: XVII, 11

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRKÖRÖS

ÁTVEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 4177-es TÉTELE ALÓL

Az elmúlt hetekben hagyta el a nyomdát az utóbbi évek figyelemre méltó falumonográfiája, a *Nagybajom története*. Hosszú évek várakozása, a nagyközség áldozatvállalása előzte meg e rangos kiadvány megjelenését. Mikóczy Alajost 1972-ben bekövetkezett halála megakadályozta, hogy a megkezdett munkája testet öltön; így hét év múlva — Solymosi László történésznek és a helyi vezetők ügyszeretetének köszönhető — került asztalunkra a félezer oldalas kötet. A monográfia háromötödében Solymosi László — Mikóczy megkezdett munkáját is kiegészítve — megírta a község feudalizmus-kori történetét. Ez a rész a monográfia sava-borsa: a tulajdonképpeni élmény, amely az olvasót hatalmába keríti.

Aránylag eddig is sok adatot, részletet ismertünk Nagybjom középkori, feudalizmus-kori múltjából. Meglepett viszont az a gazdagság, amellyel Solymosi tanulmánya bővelkedik. A legújabb irodalom, a megjelent tanulmányok feldolgozása mellett az országos, valamint a somogyi és a számba vehető vidéki levéltárak legfontosabb forrásait is fölhasználta a szerző. A község és pusztáinak feudalizmus-kori fejlődésmentéről, annak lokális vizsgálatáról írt első fejezet a fiatal történész felkészültségéről, a forrásokban való jártasságáról győzi meg az olvasót. A középkori földrajzi nevek elemzése, illetve történelmi bemutatása a források tükrében, a korábban megjelent, *Somogy földrajzi nevei* című kötet felhasználása mellett is több új adatra, mozzanatra hívta föl a figyelmet. Abban is megerősíti az olvasót, hogy ezután a más megyében tevékenykedő földrajzinév-gyűjtők nem nélkülözhetik a történészek munkáját. Solymosi nagybjomi tanulmánya figyelmeztet rá: milyen lehetőség rejlik a történész és a

földrajzinév-gyűjtő közös munkájában.

A kötet egyik legsikeresebb és legérdekesebb fejezete, a törökkori hódoltság korával foglalkozik. A szerző ezt két évvel korábban a levéltári évkönyvben közölte, s már akkor örömmel olvastuk a nagybjomiak XVI—XVII. századbeli történetét. Megint csak azt tudjuk leírni, hogy a gazdag levéltári források felhasználásával Solymosi új és részletesebb képet rajzolt meg. Erdeme emellett az is, hogy komplex módon vizsgálódik. A források mélyére, összefüggéseire néz, s végig ügyel rá, hogy a hely és történelmi szemelvények szerepét realisan ábrázolja. Szemléletes az a kép is, amit *Korotna* 1556-os ostromáról, visszafoglalásáról rajzolt. A végvári harcok embert és vagyont emésztő éveinek bemutatásával Somogy — így Nagybjom — elpusztításáról, elnéptelenedéséről, de nem a kihalásáról ad új képet. Mindezeket a megfelelő források, többek között a nagybjomi jobbágyság családnéveinek 1466—1725 közötti továbbéléséről készített táblázat segítségével láthatjuk. Nagybjom törökkori életéről, valamint a reformációról — és *Laskai Sándor* prédikátorról — is kapunk néhány villanásnyi képet.

A következő fejezetben

a török kiűzése utáni időről, a földesúri hatalom megerősödéséről, a jobbágy és a földesúr viszonyáról, és az ellenreformáció korszakáról olvashatnak az érdeklődők. A terror, amelyet a császári fegyverek árnyékában a község katolikus földesurai képviseltek, egy évszázadra megkeserítette a protestáns jobbágyság életét. Gazdag képet kapunk a községben végrehajtott XVIII. századi úrbérrendezésről és a későbbi tagosításról is. A község és pusztáinak gazdasági helyzetére utal, hogy alig hat év-

tized alatt körülbelül egyharmadával csökkent a jobbágyság földmennyisége. Szemléletesen mutatja be az 1800-as esztendő bajomi újonclázadását és ennek helyi hatását. A község nevezetes irodalmár személyiségei — *Csokonai, Sárközy István* és *Pálóczy Horváth Ádám* — bemutatása mellett a korabeli iskolai művelődési helyzetről is képet kapunk. Néhány rendkívül érdekes gazdasági momentumra is föl hívta figyelmünket a szerző. Így arra, hogy a XIX. század elején Nagybjom kivételével Somogyban két- vagy háromnyomásos gazdaságkodás folyt; viszont itt, a sajátos és ritka négynyomásos módszert alkalmazták. Az 1848-as polgári forradalom és szabadságharc helyi eseményeivel zárul a kötet első része, amely sok újat, a megye történetéből is számtalan hasznos adalékot nyújtott.

A monográfia második részét, az 1850—1970 közötti időszakot Mikóczy Alajos írta; ezt a szerző korai halála miatt — *Solymosi László* kénytelen volt átdolgozni. Solymosit nehéz helyzetbe hozta az is, hogy Mikóczy tulajdonképpen a kutatásait sem tudta befejezni, sem a rendelkezésére álló kapitalista kori levéltári forrásokat, sem bizonyos évszámok pontosítását nem nézhette át. Elmaradtak a felszabadulás utáni demokratikus pártok alakításának az időpontjai is. A második rész legjobban sikerült fejezete a felszabadulás utáni rész, ebből is az, amelyben a szerző benne élt, amelynek részese volt: a nagyközség művelődési, oktatási és társadalmi élete. Sikerseknek mondhatók a helybeli termelősövetkezetekről, a mezőgazdaságról és a község gazdasági, ipari helyzetéről, az államigazgatásról írtak. Amit a könyv olvasója kifogásolhat: mivel hasonló falumonográfiára Nagybjom nem számíthat, sajnálható, hogy Mikóczy adatai, számsorai, táblázatai 1969-ben megrekedtek. Ezt feltétlenül ki kellett volna egészíteni a hetvenes évek derekáig. Ezt a kis munkát a helybeli Lenin Termelősövetkezet, az áfész, de a többi üzemegység eredményei is kiérdemelték volna.

A kötetet gazdag térkép- és képanyag, valamint több visszaemlékezés egészíti ki. Hiányolható, hogy a párt megalakításáról, tevékenységéről nincs visszaemlékezés. Elmaradhatott volna — vagy legföljebb a kötet elejére kívánczik — Mikóczy földrajzi függeléke.

A kötet fejezeteit több szakember lektorálta. Sajnálatos, hogy helytörténész nincs közöttük, s ennek hiányát különösen a második résznél érezzük.

A ragos kötet előszavát a nagybjomi lokálpatrióta, *Gyergyai Albert* professzor írta. A művészi kiállítású könyv a Somogy megyei Nyomdajárási Vállalatot dicséri. Elismerést érdemelnek a nagyközség párt- és tanácsvezetői, akiknek fáradozása révén testet öltött ez a rangos, vaskos falumonográfia.

